

EASO

2020. gada ziņojums par patvērumu

Gada ziņojums par situāciju
patvēruma jomā Eiropas
Savienībā

Kopsavilkums

***EASO* 2020. gada ziņojums par patvērumu**

Gada ziņojums par situāciju patvēruma jomā Eiropas Savienībā

KOPSAVILKUMS

Vāka attēls: UN Photo/Eskinder Debebe
Attēli un ilustrācijas: iStock by Getty Images, Microsoft 365

© Eiropas Patvēruma atbalsta birojs, 2020. gads
Pārpublicēšanas gadījumā atsauce uz avotu ir obligāta.

Lai izmantotu vai pārpublicētu fotoattēlus vai citu materiālu, uz ko neattiecas *EASO* autortiesības, jāsaņem atļauja tieši no autortiesību īpašnieka.

ISBN 978-92-9485-522-0
DOI 10.2847/081126
Kataloga numurs BZ-04-20-293-LV-N

Priekšvārds

Tā kā Eiropa 2019. gadā atkal piedzīvoja starptautiskās aizsardzības pieteikumu skaita pieaugumu (pirmo reizi kopš 2015. gada), patvēruma aizvien ir augsta prioritāte ES politikas programmā. Tendencēm laika gaitā mainoties, mēs turpinām kopīgi strādāt, lai nodrošinātu optimālus risinājumus personām, kurām nepieciešama aizsardzība, vienlaikus saglabājot valstu patvēruma sistēmu integritāti.

2020. gada *EASO ziņojumā par patvērumu* ir sniegts īss un visaptverošs pārskats par galvenajām norisēm starptautiskajā aizsardzībā un Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) darbību. Lai sagatavotu gada pamatziņojumu, EASO vāc un analizē informāciju no ļoti daudziem uzticamiem avotiem, lai sniegtu padziļinātu pārskatu par politikas izmaiņām un uzlabojumiem gada laikā, vienlaikus uzsverot problēmas, kas vēl jārisina.

Tā kā EASO 2020. gadā svin desmit gadu jubileju, mums tiek atgādināts par aģentūras pieaugošo nozīmi operatīvās un tehniskās palīdzības sniegšanā ES+ valstīm patvēruma jautājumos. EASO sagatavotā informācija ir būtiska, lai politikas veidotāji varētu pieņemt pamatotus lēmumus, palīdzētu valstīm tikt galā ar mainīgajiem migrācijas modeļiem un dotu iespēju valstu administrācijām apstrādāt, vienu pēc otra, nepārtrauktu pieteikumu plūsmu.

Mēs ar cerībām raugāties uz ilgi gaidīto Eiropas Savienības Patvēruma aģentūras jaunās regulas pieņemšanu, ar kuru EASO tiks pārveidota par pilntiesīgu ES aģentūru, tiks nostiprinātas tās funkcijas un paplašinātas pilnvaras. EASO kā patvēruma ekspertīzes centrs turpinās sniegt uz pakalpojumiem orientētu, objektīvu un pārredzamu atbalstu, lai efektīvi īstenotu KEPS.

Esmu pateicīga par pastāvīgo sadarbību ar visiem mūsu partneriem nolūkā izveidot kopējas, pārredzamas un ilgtspējīgas patvēruma sistēmas visā Eiropā. Efektīvas sistēmas var ātri reaģēt uz mainīgajiem migrācijas plūsmu modeļiem un nodrošināt skaidru, godīgu un cieņpilnu procesu katram starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam. Mēs jau tagad redzam, ka 2020. gadā pasaulē un valstīs veidojas situācijas, kas varētu izraisīt to, ka vairāk cilvēku meklēs patvērumu. Tagad vairāk nekā jebkad mums ir jāturpina darbs pie patiesi Kopējas Eiropas patvēruma sistēmas izveides, panākot konvergenci starptautiskās aizsardzības vajadzību risināšanā un izrādot solidaritāti ar tām dalībvalstīm, kuras ir pakļautas lielākajam spiedienam.

Nina Gregori

Eiropas Patvēruma atbalsta biroja
izpilddirektore

Ievads

[EASO 2020. gada ziņojums par patvērumu](#) sniedz visaptverošu pārskatu par norisēm starptautiskās aizsardzības jomā Eiropas un valstu līmenī. Balstoties uz plašu avotu klāstu, ziņojumā sniegts īss pārskats par patvēruma situāciju pasaulē, uzsvērtas norises Eiropas Savienībā (ES) un aplūkotas galvenās tendences un izmaiņas tiesību aktos, politikā, praksē un judikatūrā visās ES dalībvalstīs, Islandē, Lihtenšteinā, Norvēģijā un Šveicē (ES+ valstis). Ziņojumā lielākā uzmanība pievērsta Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) būtiskākajām jomām, vienlaikus ņemot vērā plašāku migrācijas un pamattiesību kontekstu.

1. Vispārīgs pārskats par patvēruma jomu 2019. gadā

Piespiedu pārvietošana konfliktu, vajāšanas, cilvēktiesību pārkāpumu, dabas katastrofu un bojā ejošu ekosistēmu dēļ ir realitāte miljoniem cilvēku visā pasaulē, kuri bēg no savām mājām, meklējot drošību. Pēdējos dažos gados vairākos pasaules reģionos liels skaits iedzīvotāju tika pārvietoti konfliktu, īpašas vardarbības un ļoti lielas politiskās nestabilitātes dēļ.

Starp personām, kuras ietekmē pārvietošana, “bēglis” saskaņā ar definīciju ir persona, kura ir spiesta bēgt no savas valsts, jo pastāv pamatotas bailes tikt vajātai rases, reliģijas, tautības, piederības kādai noteiktai sociālai grupai vai politisko uzskatu dēļ. “Valsts iekšienē pārvietotās personas” nav šķērsojušas savas valsts robežu, bet vēl aizvien var nonākt neaizsargātā situācijā.

Eiropas kontekstā starptautiskā aizsardzība ietver bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības statusu. Šis statuss attiecas uz personām, kuras neatbilst bēgļa statusam, bet kurām ir tiesības uz aizsardzību, jo tām draud nopietns kaitējums nāvessoda vai tā izpildes; spīdzināšanas vai necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas izcelsmes valstī dēļ; vai arī pastāv nopietni un individuāli draudi viņu dzīvībai, ko rada neselektīva vardarbība starptautiska vai iekšēja bruņota konflikta situācijās.

Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstais komisārs bēgļu jautājumos (*UNHCR*), pildot savas *UNHCR* pilnvaras, 2019. gada jūnijā ziņoja, ka kopējais iedzīvotāju skaits, kas rada bažas, ir 79,4 miljoni cilvēku, tajā skaitā 20,2 miljoni bēgļu, 3,7 miljoni patvēruma meklētāju, 531 000 atgriezto bēgļu, 43,9 miljoni valsts iekšienē pārvietotu personu (IPP), 2,3 miljoni atgrieztu IPP un 3,9 miljoni bezvalstnieku.

Apmēram viena trešdaļa visu bēgļu pasaulē ir 6,6 miljoni bēgļu no Sīrijas, kam seko Afganistāna un Dienvidsudāna — ar attiecīgi 2,7 miljoniem un 2,2 miljoniem. Starp personām, kas lūgušas aizsardzību, 2019. gadā lielākā patvēruma meklētāju grupa bija Venecuēlas valstspiederīgie.

Valstis, kas atrodas kaimiņos krīzes epicentram, bieži ir pirmās, kas uzņem pārvietotās personas. 2019. gadā absolūtā izteiksmē Turcija uzņēma lielāko skaitu bēgļu, kam sekoja Pakistāna, Uganda, Vācija un Sudāna. Kopumā Libāna, Jordānija un Turcija uzņēma lielāko bēgļu īpatsvaru attiecībā pret savu iedzīvotāju skaitu.

Tā kā pārvietoto personu skaits turpina augt visā pasaulē, valdības, starptautiskās organizācijas un pilsoniskās sabiedrības organizācijas izstrādā stratēģijas, lai efektīvi reaģētu uz piespiedu pārvietošanas radītajām sarežģītajām problēmām. Pirmais [Pasaules bēgļu forums](#) notika 2019. gada decembrī, lai uzraudzītu norises un pārskatītu progresu saistībā ar rīcības plānu, ko izstrādāja 2018. gadā saskaņā ar Globālo paktu par bēgļiem. Paktā cita starpā ir pievērsta uzmanība atbildības dalīšanai, bēgļu uzņemšanai un ilgtspējīgai uzņēmējkopienas atbalstīšanai.

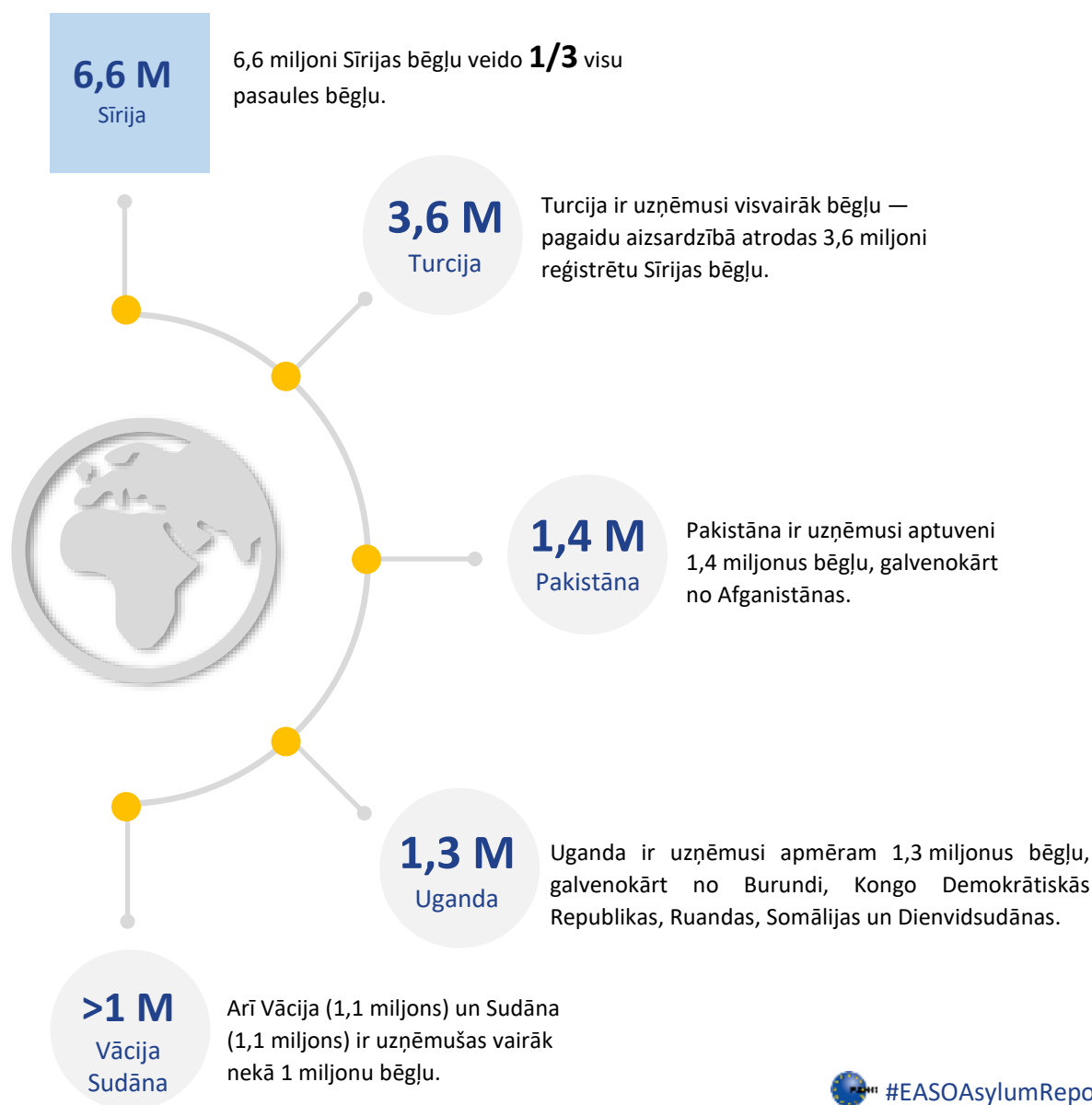
6,6 miljoni Sīrijas valstspiederīgo veidoja vienu trešdaļu visu pasaules bēgļu, kas aizbēguši no savas valsts.

Jaunas iniciatīvas turpina parādīties visā pasaulē, ļaujot priekšplānā izvirzīt dažādas piespiedu migrācijas jomas un uzrunāt plašāku auditoriju. Divas tēmas, kurām 2019. gadā tika pievērsta pastiprināta uzmanība, ir bezvalstniecība un mobilitāte ar klimatu un vidi saistītu iemeslu dēļ.

2019. gadā bezvalstniecībai, kas ir bieži aizmirsts piespiedu migrācijas aspekts, tika pievērsta lielāka uzmanība, jo šā jautājuma tvērums kļuva acīmredzamāks. 2019. gada oktobrī starptautiskais Augsta līmeņa bezvalstniecības segments iezīmēja viduspunktu kampaņā #IBelong, kas bija UNHCR iniciatīva 2014. gadā ar mērķi izbeigt bezvalstniecību līdz 2024. gadam. Pasākumā tika vērtēti līdzšinējie sasniegumi saistībā ar [Globālā rīcības plāna bezvalstniecības izbeigšanai](#) desmit mērķiem.

Klimata katastrofu ietekme uz iedzīvotāju pārvietošanu nav jauna parādība, tomēr tā kļūst arvien nozīmīgāka humānajā, politiskajā un likumdošanas debatē, kas saistīts ar pārvietošanu. Vides faktoru ietekmes uz cilvēku mobilitāti arvien biežāka atzīšana ir izraisījusi politiskas diskusijas gan reģionālā, gan pasaules līmenī, lai pievērstos tās ietekmes risināšanai.

Bēgļu un viņu uzņēmējvalstu īpatsvars pasaulē 2019. gadā

 #EASOAsylumReport2020
www.easo.europa.eu/asylum-report-2020

Avots: EASO un UNHCR.

2. Norises Eiropas Savienībā

2019. gadā netika novērota būtiska virzība tiesību aktu jomā attiecībā uz KEPS reformu pieņemšanu. Ņemot vērā Eiropas Parlamenta vēlēšanas, sarunas par reformu kopumu tika pārceltas uz nākamo parlamenta sasaukumu. Tomēr tika panākta virzība tiesību aktu jomās, kas tieši saistītas ar patvērumu. ES Padome 2019. gada maijā pieņēma divas regulas, ar kurām izveido ietvaru ES informācijas sistēmu savietojamībai tieslietu un iekšlietu jomā. Turklāt 2019. gada jūnijā Padome pieņēma daļēji kopēju nostāju par pārstrādāto Atgriešanas direktīvu, ko Eiropas Komisija ierosināja 2018. gada septembrī.

Patvēruma temats aizvien bija svarīgs ES politiskajā darba kārtībā 2019. gadā. Gaidot sarunas par tiesību aktiem, tika paveikts būtisks darbs saistībā ar politikas īstenošanu un praktisko sadarbību starp ES+ valstīm. ES Stratēģiskajā programmā 2019.–2024. gadam, ko Eiropadome pieņēma 2019. gada jūnijā, tika noteiktas galvenās prioritātes nākamajam iestāžu darba ciklam, iekļaujot migrāciju un patvērumu kā prioritārās jomas, pievēršot lielāku uzmanību robežu pārvaldībai, kas balstīta ES vērtībās; sadarbību ar izcelsmes un tranzīta valstīm; un tik ļoti nepieciešamo vienprātību par Dublinas sistēmas reformu, lai panāktu atbildības un solidaritātes līdzsvaru.

Eiropas Komisija 2020. gada janvārī publicēja jauno darba programmu, par vienu no prioritātēm izvirzot jaunu paktu, kurā tiks atzīta migrācijas iekšējo un ārējo aspektu savstarpējā saistība un saskaņā ar kuru tiks īstenoti centieni panākt noturīgākas, humānākas un efektīvākas migrācijas un patvēruma sistēmas.

Eiropas Komisija 2019. gada oktobrī publicēja [Progresu ziņojumu par to, kā tiek īstenota Eiropas programma migrācijas jomā](#), kurā apkopoti galvenie sasniegumi kopš 2015. gada un lielākā uzmanība pievērsta notikumiem 2019. gadā. Kaut arī tiesību aktu reformu process ir bijis pakāpenisks, progress straujākā tempā tika panākts, īstenojot politiku un konsolidējot ES efektīvas migrācijas un patvēruma pārvaldības instrumentu kopumu, tostarp ātri piešķirot operatīvu un finansiālu atbalstu tām dalībvalstīm, kuras izjūt palielinātu spiedienu.

Lai gan 2019. gadā kopējais ieceļotāju skaits uz ES ārējām robežām samazinājās, migrācijas maršrutos uz Eiropu bija vērojamas dažādas tendences. Vidusjūras rietumu un centrālajos maršrutos ieceļotāju skaits bija mazāks nekā 2018. gadā, savukārt Vidusjūras austrumu un Rietumbalkānu maršrutos to skaits bija lielāks.

Galvenā dimensija ES pieejā Vidusjūras austrumu maršrutam ir partnerība ar Turciju saskaņā ar [ES un Turcijas paziņojumu](#). Pēc paziņojuma īstenošanas četru gadu garumā no Turcijas ES neatbilstīgi ieceļojušo personu skaits bija par 94 % mazāks nekā pirms līguma noslēgšanas, un kopumā aptuveni 27 000 Sīrijas bēgļu ir pārmitināti

Eiropadome
pieņēma ES
Stratēģisko
programmu
2019.–
2024. gadam ar
patvērumu kā
prioritāru jomu.

no Turcijas uz kādu ES+ valsti. Laikposmam no 2016. līdz 2025. gadam no Bēgļu atbalsta mehānisma ir piešķirti 6 miljardi euro, lai atbalstītu bēgļus un uzņēmējkopienas Turcijā, galveno uzmanību pievēršot humānajai palīdzībai, izglītībai, veselībai, pašvaldību infrastruktūrai un sociālekonomiskajam atbalstam. Joma, kurā nepieciešams lielāks progress, ir atgriešanās no Grieķijas salām Turcijā īstenošana.

2019. gadā turpinājās Vidusjūrā izglābto migrantu izsēdināšana krastā, uzsverot to, ka ir nepieciešama sistemātiskāka un saskaņotāka ES pieeja izsēdināšanai krastā, tostarp pirmajai uzņemšanai, reģistrācijai un pārceļšanai. Pēc ministru sanāksmes par migrāciju 2019. gada septembrī – kurā piedalījās dalībvalstis, ES Padomes prezidentūra un Eiropas Komisija –, Francija, Vācija, Itālija un Malta noslēdza kopīgu nodomu deklarāciju par strukturētu ārkārtas procedūru, lai pārvaldītu izsēdināšanu krastā un pārceļšanas pasākumus. Pamatojoties uz deklarāciju, Eiropas Komisija sāka izstrādāt standarta operāciju procedūras, kuras panāca dalībvalstu kopīgu izpratni un kuras tiek piemērotas darbībā.

2019. gadā pārmitināšana aizvien bija viena no galvenajām ar patvērumu saistītajām politikas jomām. Tā ir neatņemama sastāvdaļa ES kopējos centienos nodrošināt aizsardzību tiem, kam tā nepieciešama, pārvietojot bēgļus no patvēruma valsts uz citu valsti, kas ir piekritusi uzņemt viņus un galu galā piešķirt viņiem pastāvīgas uzturēšanās atļauju. Eiropas pārmitināšanas shēma sāka darboties 2015. gada jūlijā, un kopš 2019. gada decembra divas veiksmīgas pārmitināšanas programmas ir palīdzējušas vairāk nekā 65 000 cilvēku.

Visu 2019. gadu ES turpināja sadarbību ar ārējiem partneriem, lai pārvaldītu migrācijas radīto spiedienu, izmantojot visaptverošu pieeju, kuras pamatā ir multilaterālisms. Saskaņā ar ES migrācijas politikas ārējo dimensiju īstenoto pasākumu mērķi bija neatbilstīgas migrācijas novēršana; sadarbības uzlabošana ar trešajām valstīm atgriešanās un atpakaļuzņemšanas jomā; migrācijas pamatcēloņu novēršana, uzlabojot iespējas izcelsmes valstīs un palielinot ieguldījumus partnervalstīs; un likumīgu ceļu nodrošināšana uz Eiropu personām, kam nepieciešama starptautiska aizsardzība.

Eiropas Savienības Tiesa (EST), pildot savu pienākumu nodrošināt ES tiesību aktu saskaņotu interpretāciju un piemērošanu, 2019. gadā izdeva 12 spriedumus, kas saistīti ar prejudiciālajiem nolēmumiem par KEPS interpretāciju. Piemēram, Tiesa lēma par:

- pārstrādātās Patvēruma procedūru direktīvas piemērojamību saistībā ar pastāvošo starptautisko aizsardzību dalībvalstīs un tiesu iestāžu nozīmi pirmās instances lēmumu mainīšanā;
- starptautiskās aizsardzības atsaukšanu un dažu pārstrādātās Kvalifikācijas direktīvas noteikumu spēkā esamību;
- materiālo uzņemšanas nosacījumu kā sankcijas veidu atcelšanu, ņemot vērā pārstrādātās Uzņemšanas nosacījumu direktīvas 20. panta 4. punktu; un
- apgādājamo, kuri ir uzskatāmi par plašākas ģimenes locekļiem (nevis tiešajiem ģimenes locekļiem), novērtēšanu un ģimenes atkalapvienošanās procesuālajiem aspektiem.

Tiesa arī interpretēja Dublīnas sistēmas galvenos jēdzienus un tehniskos aspektus, ņemot vērā [Eiropas Savienības Pamattiesību hartu](#), un precizēja sākotnējos jautājumus pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES (Brexit).

Avots: EASO.

2019. gadā EASO operatīvā palīdzība sasniedza nepieredzētus apmērus, koordinējot vairāk nekā 900 personu (tostarp EASO darbinieku, ES+ valstu ekspertu, aģentūru pagaidu darbinieku, tulku, kultūras vidutāju un drošības darbinieku) izvietojumu četrās dalībvalstīs (Kiprā, Grieķijā, Itālijā un Maltā). 2019. gadā gandrīz 40 % aģentūras gada budžeta tika iztērēti operatīvajam atbalstam.

Kas attiecas uz atbalstu trešajām valstīm, EASO 2019. gadā īstenoja spēju veidošanas pasākumus Rietumbalkānu valstīs, Turcijā un Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas (MENA) reģiona valstīs.

3. Dati par Kopējo Eiropas patvēruma sistēmu

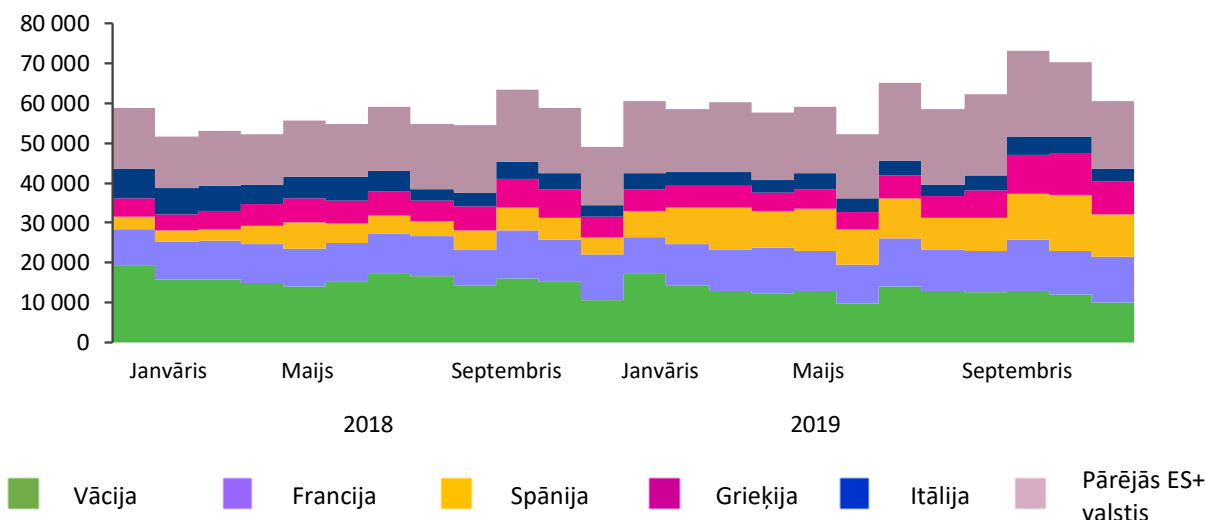
ES+ valstīs iesniegto pieteikumu skaita pieaugums 2019. gadā salīdzinājumā ar 2018. gadu

2019. gadā ES+ valstīs tika iesniegti gandrīz 740 000 starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kas ir par 11 % vairāk nekā 2018. gadā. Šī bija pirmā reize kopš 2015. gada migrācijas krīzes, kad pieteikumu iesniedzēju skaits sāka pieaugt – daļēji tāpēc, ka strauji pieauga Venecuēlas un citu Latīņamerikas valstu valstspiederīgo pieteikumu skaits. Tādas galvenās uzņēmējvalstis, kā, piemēram, Francija, Grieķija un Spānija, 2019. gadā uzņēma vairāk pieteikumu iesniedzēju nekā migrācijas krīzes laikā.

Aizvien vairāk pieteikumu attiecās uz nelielu skaitu dalībvalstu. 2019. gadā Francija, Vācija un Spānija saņēma vairāk nekā pusi no visiem pieteikumiem ES+ valstīs, tām sekoja Grieķija. Savukārt Itālija otro gadu pēc kārtas saņēma daudz mazāk pieteikumu, kas bija saistīts ar daudz mazāku neatbilstīgo migrāciju pa Vidusjūras centrālās daļas maršrutu. Pārreķinot absolūtos rādītājus relatīvos rādītājos, pamatojoties uz EASO aprēķiniem, Kipra, Grieķija un Malta saņēma visvairāk starptautiskās aizsardzības pieteikumu attiecībā pret to iedzīvotāju skaitu.

2019. gadā trīs izcelsmes valstis veidoja ceturto daļu visu starptautiskās aizsardzības pieteikumu ES+ valstīs. Absolūtā izteiksmē pieteikumu iesniedzēji no Sīrijas iesniedza apmēram 80 000 pieteikumu, kam sekoja Afganistāna (aptuveni 61 000) un Venecuēla (apmēram 46 000). Bieži vien valoda, kultūras sakari vai ģeogrāfiskais tuvums var ietekmēt pieteikumu iesniegšanas vietas izvēli. Parasti tas notika ar latīņamerikāņiem (Venecuēlas un Kolumbijas, kā arī Gvatemalas, Hondurasas un Nikaragvas valstspiederīgajiem), kuri galvenokārt iesniedza pieteikumus Spānijā. Arī ceļošanai bez vīzas var būt nozīme, izvēloties pieteikumu iesniegšanas vietu. Būtiska jauna tendence 2019. gadā bija tādu pieteikumu skaita pieaugums, kurus iesniedza to valstu valstspiederīgie, kuriem nav vajadzīga vīza, lai ieceļotu Šengenas zonā, un tādi bija vairāk nekā viena ceturtdaļa visu pieteikumu (apmēram 188 500).

1. attēls. Pieteikumu skaits sadalījumā pa galvenajām uzņēmējvalstīm Eiropā 2018. un 2019. gadā

Avots: Eurostat.

2019. gadā ES+ valstis pieņēma aptuveni 585 000 lēmumu par pirmās instances pieteikumiem. Tas liecināja par to, ka kopš 2016. gada turpina samazināties par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem pieņemto lēmumu skaits. Piecas valstis pieņēma trīs ceturtdaļas no visiem lēmumiem par starptautisko aizsardzību: Francija, Grieķija, Itālija, Spānija un Vācija. Vairums pirmās instances lēmumu tika izdoti Afganistānas, Sīrijas un Venecuēlas valstspiederīgajiem, kas veido vienu ceturto daļu visu 2019. gadā ES+ valstīs pieņemto lēmumu. 2019. gadā pieteikuma iesniedzēji no Venecuēlas, Kolumbijas, Salvadoras, Palestīnas, Tunisijas, Marokas un Jemenas saņēma daudz vairāk lēmumu nekā gadu iepriekš.

Divas piektdaļas no visiem pirmās instances lēmumiem bija pozitīvi, tas ir, tika piešķirts bēgļa statuss (vairāk nekā puse visu pozitīvo lēmumu), alternatīvā aizsardzība vai humānā aizsardzība (gandrīz vienādās daļās).

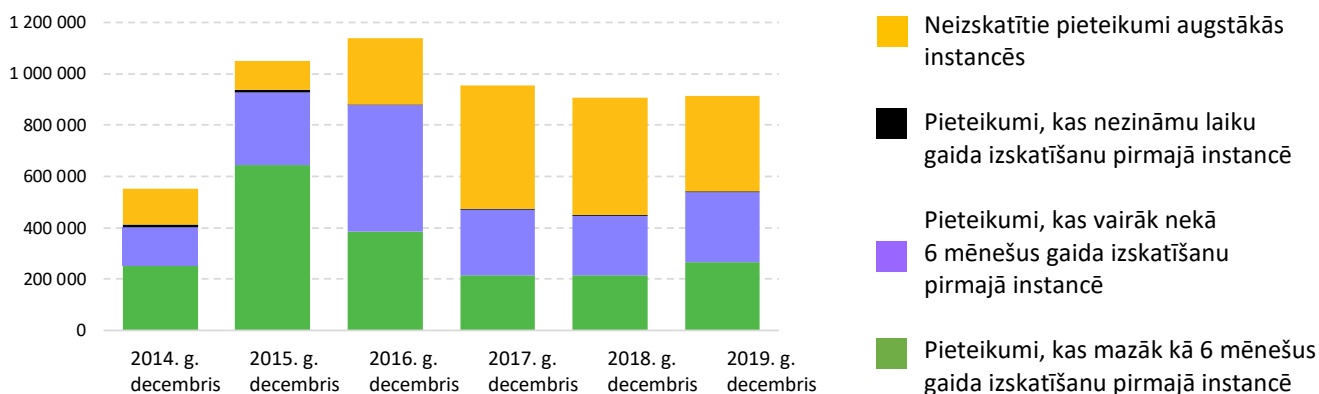
Svarīga norise 2019. gadā bija pieteikuma iesniedzējiem no Venecuēlas izdoto pozitīvo lēmumu skaits. Attiecībā uz venecuēliešiem patvēruma atzīšanas līmenis 2019. gadā bija 96 %, salīdzinot ar tikai 29 % 2018. gadā. Augsts patvēruma atzīšanas līmenis bija arī: sīriešiem (86 %), eritrejiešiem (85 %) un jemeniešiem (82 %). Savukārt Ziemeļmaķedonijas un Moldovas valstspiederīgie saņēma vismazāk pozitīvo lēmumu — pa 1 %.

2019. gadā atsaukto pieteikumu skaits pieauga par 20 %, sasniedzot aptuveni 69 500. Atsauktos pieteikumus, jo īpaši netieši atsauktos pieteikumus, var izmantot kā starpniekrādītāju, kas aplinkus norāda uz bēgšanu un sekundāru pārvietošanos uz citām ES+ valstīm. EASO provizorisks agrīnās brīdināšanas un sagatavotības sistēmas (EPS) dati liecina, ka gandrīz trīs ceturtdaļas no visiem atsauktajiem pieteikumiem pirmajā instancē 2019. gadā bija atsaukti netieši. Saskaņā ar šo interpretāciju lielākā daļa pieteikumu tika atsaukti visvairāk skartajās dalībvalstīs, piemēram, Grieķijā un Itālijā, kas kopā veidoja vairāk nekā divas piektdaļas no visiem atsauktajiem pieteikumiem.

2019. gada beigās ES+ valstīs par gandrīz 912 000 starptautiskās aizsardzības pieteikumu vēl nebija pieņemts lēmums, kas bija par gandrīz 1 % vairāk nekā 2018. gadā. Kopumā neizskatīto pieteikumu skaits aizvien bija daudz lielāks nekā pirms krīzes, kas liecina par paaugstinātu spriedzi, kādā pašlaik darbojas ES patvēruma sistēmas. Vācijā aizvien bija lielākais neizskatīto lietu skaits, taču atšķirībā no daudzām citām ES+ valstīm laikposmā no 2018. gada beigām līdz 2019. gadam kopējais skaits samazinājās. Neizskatīto lietu skaits bija būtisks un pieauga Beļģijā, Grieķijā, Francijā, Spānijā un Apvienotajā Karalistē. Aprēķini, kuru pamatā ir Eurostat un EASO dati, liecina, ka vairāk nekā puse no lietām, kurās nav pieņemts lēmums, jeb vairāk nekā 540 000 lietu gaidīja izskatīšanu pirmajā instancē. Visās valstīs, kurās būtiski palielinājās neizskatīto lietu skaits, šo tendenci lielā mērā noteica tas, ka tika iesniegts vairāk pieteikumu, un tādējādi lielākā daļa neizskatīto lietu krājās pirmajā instancē.

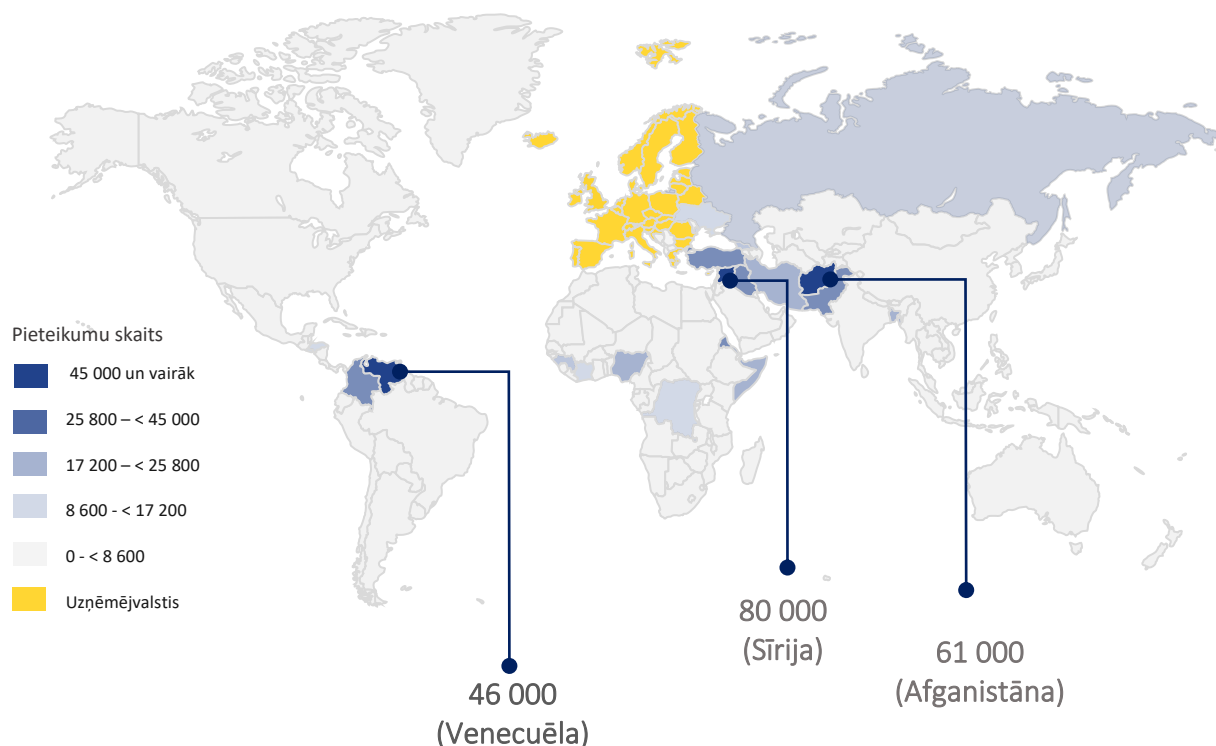
Neizskatīto starptautiskās aizsardzības pieteikumu skaits ES+ valstīs gada beigās, 2014.–

2019. gads

Avots: EASO un Eurostat.

20 galvenās starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju izcelsmes valstīs ES+ valstīs 2019. gadā

Atsukto pieteikumu skaita pieaugums 2019. gadā

No bezvīzu režīma valstīm saņemto pieteikumu skaita pieaugums 2019. gadā

1/4

no visiem starptautiskās aizsardzības pieteikumiem tika saņemti no

3 valstīm: Sīrijas, Afganistānas un Venecuēlas.

4. Dublīnas procedūra

Dublīnas III regulas mērķis ir noteikt skaidru un praktiski izmantojamu metodi, lai noteiktu, kura dalībvalsts ir atbildīga par katra starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu. Tās uzdevums ir nodrošināt, ka pieteikuma iesniedzējiem ir praktiski pieejamas starptautiskās aizsardzības piešķiršanas procedūras un ka pieteikuma izskatīšanu veiks viena, skaidri noteikta dalībvalsts. Ja, pārbaudot Dublīnas kritērijus, atklājas, ka par pieteikuma apstrādi ir atbildīga cita dalībvalsts, Dublīnas sistēma paredz iespēju pieteikuma iesniedzēju fiziski pārsūtīt uz izraudzīto atbildīgo dalībvalsti.

Pamatojoties uz datiem, kas iegūti *EASO EPS* ietvaros, 2019. gadā par izejošajiem Dublīnas procedūras pieprasījumiem pieņemto lēmumu skaits palielinājās par 3 %, salīdzinot ar 2018. gadu. Kopumā tie bija gandrīz 145 000 lēmumu, ietverot pieprasījumus un atkārtotas izskatīšanas pieprasījumus. 2019. gadā saistībā ar Dublīnas procedūru pieņemto lēmumu attiecība pret iesniegtajiem patvēruma pieteikumiem bija 20 %, kas var nozīmēt, ka liels skaits starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju turpināja otrreizēju pārvietošanos pa ES+ valstīm.

Tāpat kā iepriekšējos gados Vācija un Francija saņēma visvairāk lēmumu attiecībā uz Dublīnas procedūras pieprasījumiem — katra no tām saņēma tikai nedaudz mazāk par vienu trešdaļu visu lēmumu. Galvenā valsts, kas atbildēja uz pieprasījumiem, aizvien bija Itālija, tai sekoja Vācija, Spānija, Grieķija un Francija. 2019. gadā otro gadu pēc kārtas līdz 62 % samazinājās kopējais par Dublīnas procedūras pieprasījumiem pieņemto lēmumu īpatsvars, kas izteikts kā lēmumu par atbildības uzņemšanos attiecība pret visiem pieņemtajiem lēmumiem.

Dublīnas regulas 17. panta 1. punkta, kas pazīstams kā diskrecionārā vai suverenitātes klauzula, piemērošana 2019. gadā ievērojami samazinājās līdz 6 900 gadījumiem. Saskaņā ar šo klauzulu dalībvalsts var nolemt izskatīt starptautiskās aizsardzības pieteikumu, pat ja tas nav tās atbildība saskaņā ar Dublīnas III regulas kritērijiem.

ES+ valstis ir veikušas nosūtīšanu aptuveni 27 200 gadījumu, kas ir par 3 % mazāk nekā 2018. gadā, kas atbilst nelielajam pieņemto pieprasījumu samazinājumam. Apmēram 30 % gadījumu nosūtīšanu veica Vācija, kam sekoja Francija (20 %), Nīderlande (11 %), Grieķija (9 %), Polija un Austrija (katra 5 %).

2019. gadā bija samērā maz ar Dublīnas procedūru saistītu norišu tiesību aktu un politikas jomā, izņemot valstis, kurās ir būtiski palielinājies patvēruma meklētāju skaits, uz kuriem attiecas Dublīnas procedūras, piemēram, Beļģijā un Nīderlandē. Lielākā daļa šo notikumu bija saistīti ar institucionālām un organizatoriskām izmaiņām, lai samazinātu neizskatīto lietu skaitu un palielinātu Dublīnas sistēmas efektivitāti.

2019. gadā ES+ valstis īstenoja nosūtīšanu 27 200 gadījumu, kas ir par 3 % mazāk nekā 2018. gadā.

Gaidot Dublinas sistēmas turpmāko reformu, Eiropas un valstu tiesas turpināja interpretēt dažas regulas un direktīvas, sniedzot norādījumus, kas balstīti uz atsevišķiem gadījumiem. Saskaņā ar Dublinas III regulas 3. panta 2. punktu, ja ir pamatoti iemesli uzskatīt, ka dalībvalstī, kas būtu jāizraugās par atbildīgo, pamatojoties uz Dublinas kritērijiem, pastāv būtiskas nepilnības patvēruma procesā un uzņemšanas nosacījumos, dalībvalstis kļūst atbildīgas par pieteikuma izskatīšanu. 2019. gadā nosūtīšana uz citām valstīm sistemātiski netika apturēta nevienā dalībvalstī. Tomēr, apturot nosūtīšanu uz konkrētām Dublinas dalībvalstīm, dalībvalstu prakse ievērojami atšķiras.

Pilsoniskās sabiedrības organizācijas pauda bažas par nepilnībām metodoloģijā un Dublinas sistēmas darbību praksē. Pieteikuma iesniedzēju tiesības būtu jāaizsargā, vienlaikus novēršot sekundāru pārvietošanos uz citu dalībvalsti. Gan pieteikuma iesniedzējiem, gan valstīm vajadzētu būt pozitīviem stimuliem ievērot sistēmas procedūras, nevis dalībvalstīm jāpalielina ierobežojumi.

5. Nepavadīti nepilngadīgie un neaizsargāti pieteikuma iesniedzēji

ES tiesību aktu kopums patvēruma jomā ietver noteikumus par to pieteikuma iesniedzēju identificēšanu un atbalsta sniegšanu tiem pieteikuma iesniedzējiem, kuriem nepieciešamas īpašas procesuālas garantijas. Kopumā efektīva un ātra neaizsargātu pieteikuma iesniedzēju identificēšana joprojām ir problēma, jo īpaši attiecībā uz neaizsargātību, kas nav acīmredzama, piemēram, spīdzināšanas vai traumu psiholoģiskām sekām.

Viena no galvenajām neaizsargātu pieteikuma iesniedzēju grupām ir nepavadīti nepilngadīgie, kuri lūdz aizsardzību bez atbildīgā pieaugušā aprūpes. 2019. gadā ES+ valstīs gandrīz 740 000 starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedza nepavadīti nepilngadīgie, kas ir par 13 % vairāk nekā 2018. gadā. Nepavadīti nepilngadīgie iesniedza 2 % no visiem pieteikumiem.

Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2019. gadā tika sāktas daudzas iniciatīvas, lai uzlabotu neaizsargātu pieteikuma iesniedzēju situāciju. Dažas valstis ieviesa pasākumus agrīnai identificēšanai un procesuālo garantiju nodrošināšanai. Tika veikti arī pasākumi, lai uzlabotu vai pielāgotu vecuma novērtēšanas metodoloģiju, savukārt pilsoniskā sabiedrība un starptautiskās organizācijas turpināja novērot nepilnības un trūkumus procesā. Lai paātrinātu aizbildņu iecelšanu un uzlabotu aizbildnības sistēmas vispārējo kvalitāti, tika ieviestas tiesību aktu un politikas izmaiņas juridiskās pārstāvības jomā.

Starptautiskās un pilsoniskās sabiedrības organizācijas komentēja iecelšanas procesa uzlabošanu, aizbildņa uzdevumu loku, saziņu starp pārstāvi un bērnu, kā arī aizbildņa darba slodzi un apmācību kopumā. Lai sniegtu skaidrāku informāciju, dažas ES+ valstis pielāgoja saziņas materiālus par patvērumu un uzņemšanu nepilngadīgo īpašajām vajadzībām. Tomēr parasti šīs iniciatīvas neattiecās uz citām neaizsargātām grupām.

Pirmās instances procedūrās tika ziņots tikai par dažām iniciatīvām, lai uzlabotu procedūras attiecībā uz nepilngadīgajiem un nodrošinātu bērna interešu aizsardzību. Nedaudz lielāka uzmanība šķiet pievērsta procedūru uzlabošanai attiecībā uz meitenēm, kuras ir pakļautas sieviešu dzimumorgānu kropļošanas riskam, personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē, cilvēku tirdzniecības upuriem un pieteikuma iesniedzējiem, kas ir lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas un interseksuāļi (*LGBTI*).

Attiecībā uz uzņemšanas apstākļiem ES+ valstu centieni 2019. gadā bija vērsti uz iestāžu spēju pielāgošanu un nepilngadīgo un neaizsargāto pieteikuma iesniedzēju uzņemšanas apstākļu kvalitātes uzlabošanu; specializētu uzņemšanas telpu uzlabošanu; un darbinieku, kuri strādā ar neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem, jo īpaši nepilngadīgajiem, apmācību. Tomēr pilsoniskās sabiedrības organizācijas pauda bažas par sliktiem neaizsargātu personu uzņemšanas apstākļiem daudzās valstīs. Turklāt neaizsargātu pieteikuma iesniedzēju, jo īpaši bērnu, aizturēšana turpināja radīt pamatjautājumus daudzās ES+ valstīs, un par to Eiropas un valstu tiesās tika pieņemti vairāki nolēmumi.

Vairākās valstīs vēl aizvien bažas rada slikti uzņemšanas apstākļi un nepilngadīgo patvēruma meklētāju aizturēšana.

Situācija saistībā ar nepavadītu nepilngadīgo nosūtīšanu uztrauca gan valstu iestādes, gan pilsoniskās sabiedrības organizācijas visā Eiropā. Dažādu sarežģītu iemeslu dēļ, tostarp patvēruma procesa ilguma un Dublinas III regulas noteikumu dēļ, nepavadīti bērni bieži mēģina palikt neidentificēti un tranzītā šķērso vienu vai vairākas valstis, lai nonāktu noteiktā dalībvalstī.

Nepavadīti nepilngadīgie, kam nepieciešama starptautiska aizsardzība, 2019. gads

Var kļūt par cilvēku tirdzniecības un vardarbības upuriem

Bieži pārvietojas tranzītā caur vienu vai vairākām valstīm

Var būt neaizsargāti neatbilstošās uzņemšanas vietās

Nepieciešamas īpašas procedūras un aizbildnis patvēruma procedūrā

17 700 starptautiskās aizsardzības pieteikumu ES+ valstīs iesniedza nepavadīti nepilngadīgie.

86 % nepavadīto nepilngadīgo pieteikuma iesniedzēju bija zēni. 90 % no viņiem bija vecumā no 14 līdz 18 gadiem.

 #EASOAsylumReport2020
www.easo.europa.eu/asylum-report-2020
Avots: EASO.

6. Svarīgākie notikumi valstu līmenī

Vairākas norises tika novērotas KEPS galvenajās tematiskajās jomās, kas 2019. gadā tika īstenotas valstu līmenī.

Pieklūve procedūrai

Vairums ES+ valstu pievērsās valstu patvēruma procedūru ieviešanai un uzlabošanai saskaņā ar pēdējos gados veiktajām izmaiņām tiesību aktos, politikā un praksē. Šīs izmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem ietvēra iecelšanas centru izveidi, jaunu tehnoloģiju ieviešanu, lai veicinātu pieteikuma iesniedzēja identifikāciju un paplašinātu pieteikuma iesniedzēja pienākumu sadarboties un iesniegt visus dokumentus un atbilstošu informāciju procedūras sākumposmā.

Publisko debašu centrā bija juridiski, politiski un sociāli pamatjautājumi saistībā ar ES ārējām robežām, jo īpaši saistībā ar meklēšanas un glābšanas operācijām Vidusjūrā, izkāpšanu un pārceļšanu. Eiropas Komisija atzina strukturētāka pagaidu risinājuma nepieciešamību un sāka saskaņot rīcību, lai nodrošinātu izglābto migrantu drošu izsēdināšanu krastā un ātru pārceļšanu, plānojot izstrādāt standarta operāciju procedūras.

Lai stingrāk kontrolētu sauszemes robežas, vairākas dalībvalstis uz laiku ir atjaunojušas kontroli uz Šengenas iekšējām robežām. Tomēr starptautiskās organizācijas un pilsoniskās sabiedrības organizācijas turpināja ziņot par atteikumiem uz sauszemes un jūras robežām, izraidīšanu bez pienācīgas identifikācijas un ilgām reģistrācijas un izmitināšanas gaidīšanas periodiem.

Pieklūve informācijai

Personām, kuras vēlas saņemt starptautisko aizsardzību, ir vajadzīga informācija par viņu situāciju, lai tās varētu pilnībā paziņot par savām aizsardzības vajadzībām un personiskajiem apstākļiem un lai tie būtu visaptveroši un taisnīgi novērtēti.

2019. gadā ES+ valstis turpināja izvērst informācijas sniegšanas metodes gan patvēruma meklētājiem, gan starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, reizēm izmantojot kopīgus projektus ar NVO vai starptautiskām organizācijām. Parasti informāciju sniedza dažādās valodās, izmantojot informācijas platformas, skrejlapas, brošūras, videoklipus vai viedtālrunu lietojumprogrammas. Pašlaik valstu sniegtā informācija attiecas ne tikai uz patvēruma procedūras aspektiem, bet arī ikdienas dzīves situācijām uzņēmējvalstī, integrāciju, atgriešanos, pārmitināšanu un izpratnes veicināšanas kampaņām. Daži materiāli ir īpaši pielāgoti neaizsargātiem pieteikuma iesniedzējiem.

Juridiskā palīdzība un pārstāvība

2019. gadā ES+ valstis ieviesa izmaiņas tiesību aktos, lai nodrošinātu un izvērstu bezmaksas juridiskās un cita veida konsultācijas visiem starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējiem, izmantojot dažādas valstu programmas. ES+ valstis īstenoja jaunus projektus, kas saistīti ar juridisko palīdzību, kā arī turpināja vai izvērsa iepriekšējos projektus. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas cita starpā puda bažas par mazu finansiālo kompensāciju par juridisko palīdzību; atbilstošu telpu trūkumu sagatavošanās un individuālu pārrunu vajadzībām; nepietiekamu piekļuvi juridiskajai palīdzībai, lai sagatavotu pirmās instances lēmumu pārsūdzības, vai nepietiekamu juridisko palīdzību, ko valdība sniegusi patvēruma meklētājiem aizturēšanas centros, kā dēļ NVO sniedza *pro bono* juridisko palīdzību.

Mutiskā tulkošana

Lai nodrošinātu, ka informācijas apmaiņa starp pieteikuma iesniedzēju un patvēruma iestādi ir precīza un abām pusēm saprotama, jābūt nodrošinātiem mutiskās tulkošanas pakalpojumiem.

2019. gadā izmaiņas šajā jomā ietvēra tulkošanas nodrošināšanai piešķirtā budžeta palielināšanu, tulku skaita palielināšanu, plašākas informācijas sniegšanu vairākās valodās, izmantojot dažādus plašsaziņas līdzekļus, jaunu tehnoloģiju ieviešanu, lai atbalstītu mutisko tulkošanu, un prakses pielāgošanu pašreizējām vajadzībām. Problēmas, ar kurām saskārās ES+ valstis, bija personāla trūkums noteiktos patvēruma procedūras posmos un nepietiekama šajā procesā iesaistīto tulku kvalifikācija.

Īpašās procedūras

Izskatot starptautiskās aizsardzības pieteikumus pirmajā instancē, dalībvalstis var izmantot īpašās procedūras, piemēram, paātrināto, robežzonu vai prioritāro procedūru, vienlaikus ievērojot pamatprincipus un garantijas, kas paredzētas Eiropas tiesību aktos patvēruma jomā.

2019. gadā Itālija un Šveice ieviesa jaunas procedūras attiecībā uz pieteikumiem, kas iesniegti uz robežas. Turklāt vairākas ES+ valstis veica izmaiņas savos drošu izcelsmes valstu sarakstos, bet citas, piemēram, Kipra un Itālija, šos sarakstus ieviesa pirmo reizi. Pirmo reizi Kiprā tika izmantota paātrinātā procedūra, un no 2019. gada marta Šveice piemēroja paātrināto procedūru, lai vairumā gadījumu pieņemtu lēmumu 140 dienās.

ES+ valstis pievērsa uzmanību arī tam, lai noteiktu kritērijus turpmākajiem starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, lai novērstu patvēruma sistēmas ļaunprātīgu izmantošanu, nepamatoti atkārtoti iesniedzot pieteikumus.

Saskaņā ar parasto vai īpašo procedūru dažas valstis noteica pieteikumu vērtēšanas prioritātes attiecībā uz konkrētām pieteikuma iesniedzēju grupām, lai tie tiktu apstrādāti pirms citiem pieteikumiem. Piemēram, tā kā strauji pieauga pieteikuma iesniedzēju skaits no Venecuēlas un citām Latīņamerikas valstīm, Spānija izvirzīja viņu lietas par prioritāti, lai paātrinātu lēmumu pieņemšanu.

Pirmās instances procedūras

Lai uzlabotu pieteikumu apstrādes efektivitāti un samazinātu apstrādes laiku pirmajā instancē, ES+ valstis veica tiesību aktu grozījumus, ieviesa institucionālas izmaiņas, praktiskus pasākumus un jaunas darba metodes. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju konstatētās problēmas vēl joprojām ietvēra īpaši ilgas pirmās instances procedūras, kas bieži pārsniedza juridiskās robežas.

Starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju uzņemšana

ES+ valstis pievērsa lielāko uzmanību tam, lai tiktu īstenotas būtiskās izmaiņas, kas tika ieviestas 2018. gadā valsts uzņemšanas procedūru organizēšanā. Vairākas valstis sakārtoja savu institucionālo sistēmu, lai atvieglotu uzņemšanas īstenošanu, un citas turpināja centienus nodrošināt izmitināšanu arvien lielākam pieteikuma iesniedzēju skaitam. Dažas valstis samazināja uzņemšanas spējas.

Lai uzlabotu uzņemšanas apstākļus, vairākas valstis izstrādāja pamatnostādnes, ieviesa uzraudzību, palielināja finansējumu un veica simulācijas.

Dažas iniciatīvas gada laikā bija vērstas uz to, lai mainītu tiesību uz materiālajiem uzņemšanas nosacījumiem ilgumu, apjomu un nosacījumus noteiktām pieteikuma iesniedzēju grupām. Tika arī sāktas iniciatīvas, lai novērstu traucējošu izturēšanos un nodrošinātu drošību uzņemšanas telpās. Tiesas īpaši aktīvi pievērsās nepilnību novēršanai valstu uzņemšanas sistēmās, tostarp pārskatīja uzņemšanas standartus ārpus valstu robežām saistībā ar pārsūtīšanu atbilstīgi Dublinas procedūrai.

Tomēr UNHCR un pilsoniskās sabiedrības organizācijas atklāja nepilnības bērnu un jauniešu piekļuvē mājoklim, veselības aprūpei un izglītībai.

Aizturēšana

ES+ valstis ieviesa jaunus tiesību aktus vai grozījumus, lai sīkāk definētu vai izstrādātu aizturēšanas pamatus un aizturēšanas alternatīvas saistībā ar patvēruma un atgriešanas procedūrām. Tiesību aktos tika risinātas problēmas ar pieteikuma iesniedzējiem, kas nevēlas sadarboties; pieteikuma iesniedzējiem, kas rada apdraudējumu vai draudus uzņēmējvalsts nacionālajai drošībai; traucējošas vai agresīvas uzvedības gadījumiem; un bēgšanas riskiem. Turklāt aizturēšanu vēl vairāk sasaistīja ar patvēruma procedūru paātrināšanu un atgriešanas izpildi.

Dažās valstīs tika novēroti centieni pārorientēt politiku uz aizturēšanas alternatīvu noteikšanu. 2018. gadā vairākās valstīs pilsoniskās sabiedrības organizācijas pauda bažas par ES tiesību aktu patvēruma jomā nepareizu īstenošanu saistībā ar pieteikuma iesniedzēju aizturēšanu un aizsardzības pasākumiem aizturēšanas procedūrā. Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT) turpināja aktīvi pārskatīt aizturēšanas praksi un apstākļus, vienlaikus precizējot pieteikuma iesniedzēju tiesības.

Otrās instances procedūras

2019. gadā galvenās norišu jomas bija pirmās instances lēmumu pārsūdzību apturošā iedarbība; izmaiņas attiecībā uz pārsūdzības termiņiem; iestāžu pārstrukturēšana, lai noteiktu iestādi, kas atbildīga par pārsūdzībām; pieteikuma iesniedzējiem noteikto aizsardzības pasākumu īstenošana; un pasākumi otrās instances procedūru efektivitātes uzlabošanai, tostarp jaunu tehnoloģiju izmantošana.

Kopumā 2019. gadā neizskatīto pārsūdzības lietu skaits un tiesvedības ilgums aizvien bija divi vērā ņemami procedūru aspekti otrajā instancē, vairākām ES+ valstīm veicot pasākumus, lai samazinātu neizskatīto pārsūdzības lietu skaitu. Tā kā liela daļa lēmumu otrajā instancē vēl nebija pieņemti, tiesām un šķīrējtiesām ar saviem lēmumiem bija iespēja turpināt veidot patvēruma procedūru un citu KEPS jomu praktisko piemērošanu.

Izcelsmes valsts informācija

Tā kā pēdējos gados ir bijis liels starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju pieplūdums no dažādām izcelsmes valstīm, ES+ valstis ir veikušas konkrētus pasākumus, lai uzlabotu par izcelsmes valsti iegūtās informācijas apmēru un kvalitāti.

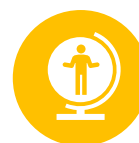
2019. gadā tika pastiprināta sadarbība un pieredzes apmaiņa starp ES+ valstīm, un EASO to bieži koordinēja, izmantojot specializētus tīklus. Turklāt daudzas valstis ieguldīja līdzekļus personāla apmācībā par IVI (izcelsmes valsts informācijas) pētījumu metodoloģiju, savukārt faktu konstatēšanas braucieni aizvien bija galvenais rīks, lai ievāktu informāciju un padziļinātu zināšanas par situāciju konkrētās izcelsmes vai tranzīta valstīs.

Starp problēmām IVI jomā bija nepietiekams skaits informācijas avotu valsts valodās, sīki izklāstītas informācijas trūkums par dažām izcelsmes valstīm vai kandidātu profiliem un grūtības piekļūt atjauninātai informācijai par valstīm, kurās situācija strauji mainās.

Bezvalstniecība

Bezvalstnieki un starptautiskās aizsardzības saņēmēji starptautiskajās tiesībās ir divas atšķirīgas kategorijas, taču persona var būt gan starptautiskās aizsardzības saņēmēja, gan bezvalstniece. Saistībā ar patvērumu bezvalstniecība var ietekmēt aizsardzības pieteikuma noteikšanas procesu, kā arī procesuālās garantijas.

Vairākas ES+ valstis 2019. gadā veica pasākumus bezvalstniecības problēmu risināšanai, tostarp pievienojās attiecīgajiem starptautiskajiem juridiskajiem instrumentiem, izstrādāja īpašas bezvalstniecības noteikšanas procedūras, nodrošināja piekļuvi pilsonībai dzimšanas brīdī, atviegloja piekļuvi naturalizācijai, uzlaboja bezvalstnieku aizsardzības saturu, paātrināja bezvalstniecības noteikšanas procesu un nodrošināja tautas skaitīšanas datus par bezvalstniekiem. Tomēr šķiet, ka aizvien pastāv problēmas, ar kurām bezvalstnieki saskaras dažādos patvēruma procedūras posmos, sākot no piekļuves līdz aizturēšanai un atgriešanai.

Aizsardzības saturs

Personām, kurām piešķirta starptautiskā aizsardzība ES+ valstīs, ir dažādas tiesības un priekšrocības. 2019. gadā izmaiņas tiesību aktos, politikā un praksē saistībā ar aizsardzības saturu visās ES+ valstīs bija atšķirīgas, un tāpēc vispārējās tendences bija grūti noteikt.

Iniciatīvas parasti bija vērstas uz katras valsts īpašajām vajadzībām, un tās tika pielāgotas konkrētam labuma guvēju profilam šajās valstīs. Daudzas norises gada laikā bija saistītas ar valstu integrācijas stratēģijām kopumā un aizsardzības statusa pārskatīšanu, pārtraukšanu un atsaukšanu.

Vairākas likumdošanas iniciatīvas bija vērstas uz tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanos un attiecīgajiem kritērijiem, savukārt dažas valstis izstrādāja visaptverošus pasākumus, lai palielinātu trešo valstu valstspiederīgo dalību darba tirgū.

Bijušo pieteikuma iesniedzēju atgriešana

2019. gadā ES+ valstis turpināja centienus rast risinājumus to personu efektīvai atgriešanai, kurām nav tiesību uzturēties ES, tostarp bijušo starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju efektīvai atgriešanai. *Frontex savā 2020. gada riska analīzē* norādīja, ka 2019. gadā izdoto atgriešanas lēmumu skaits ir daudz lielāks nekā faktisko atgriešanas gadījumu skaits, par kuriem ziņots, ka tie veikti tajā pašā gadā.

Šajā saistībā vairāku ES+ valstu veikto tiesību aktu grozījumu mērķis bija atvieglot atgriešanu ar papildu pienākumiem sadarboties, novēršot atgriešanas lēmumu pārsūdzību apturošo iedarbību, palielinot aizturēšanas iespējas un paātrinot atgriešanas procedūras.

Tika ieviesti arī praktiski līdzekļi, tostarp jaunas pamatnostādnes un tehniski pasākumi, lai risinātu īpašas problēmas, piemēram, atgriešanas finansiāla atbalsta ļaunprātīgu izmantošanu un bēgšanas risku pēc negatīva lēmuma pieņemšanas. Turklāt ES+ valstis uzsāka un īstenoja projektus, kuru mērķis ir uzlabot atgriešanas procesa kvalitāti, vienlaikus ievērojot pamattiesības. Turpinājās arī centieni nodrošināt veidus, kā bijušajiem pieteikuma iesniedzējiem atgriezties brīvprātīgi.

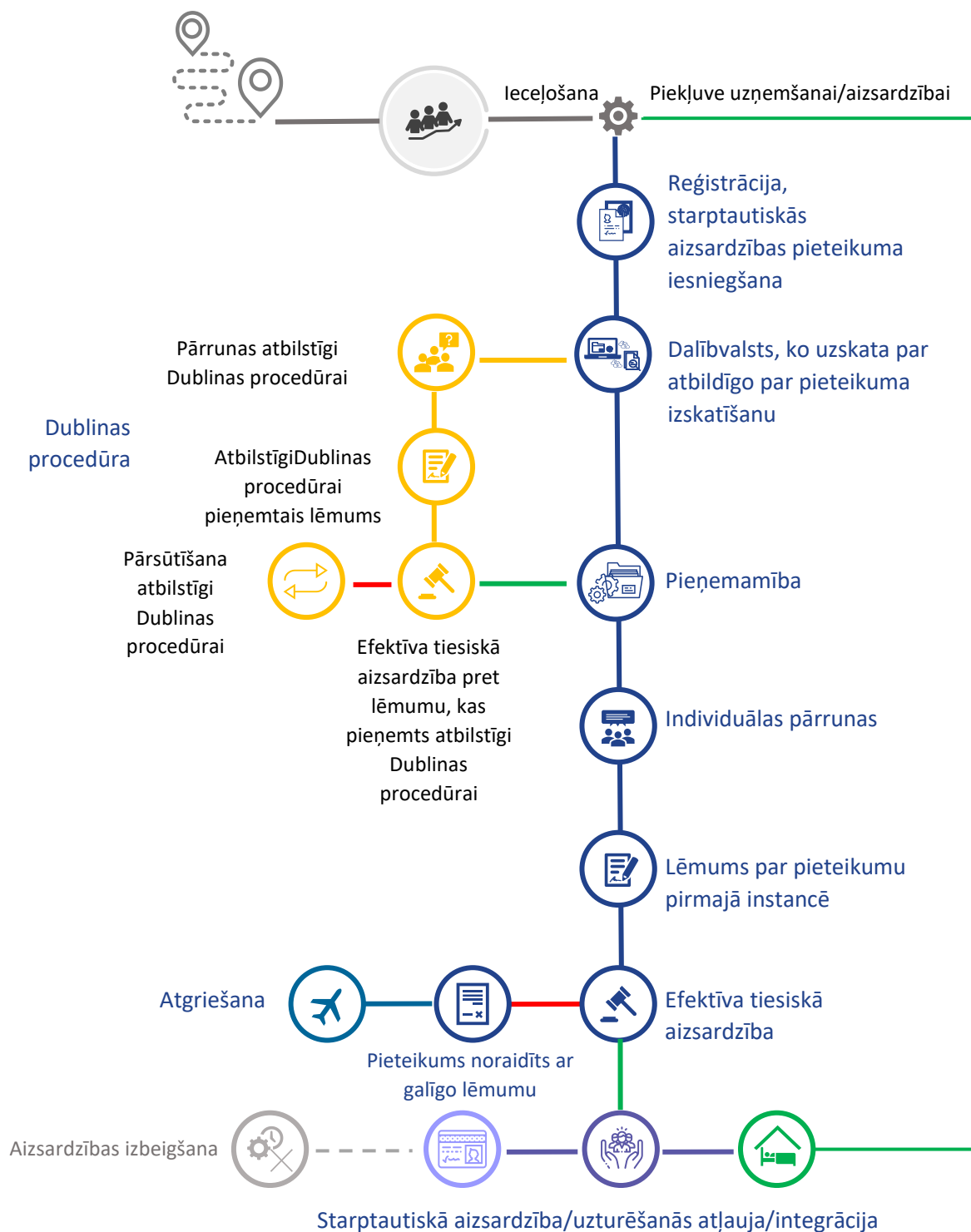

Pārmitināšanas un humānās uzņemšanas programmas

Visā 2019. gadā ES+ valstis guva panākumus ceļā uz mērķi pārmitināt 50 000 migrantu, kā paredzēts Eiropas Komisijas 2017. gada ieteikumos saskaņā ar otro [ES pārmitināšanas shēmu](#).

2019. gadā pēc pārmitināšanas Eiropā ieradās apmēram 30 700 cilvēku, kas ir par 8 % vairāk nekā 2018. gadā. Tāpat kā iepriekšējos trīs gados sīrieši veidoja gandrīz divas trešdaļas no visām pārmitinātajām personām. Atbildot uz Eiropas Komisijas aicinājumu, ES+ valstis apņēmas līdz 2020. gadam nodrošināt vēl 29 500 pārmitināšanas vietu.

Patvēruma procedūras galvenie posmi

— Statusa noteikšanas rinda
 — Dublinas procedūras rinda

Secinājumi

2019. gadā Eiropā pirmo reizi kopš 2015. gada palielinājās starptautiskās aizsardzības pieteikumu skaits. Ņemot to vērā, ES+ valstis turpināja centienus pielāgot savas patvēruma sistēmas un uzlabot starptautiskās aizsardzības risinājumus, balstoties uz iepriekšējos gados iesāktajām iniciatīvām.

Kā izklāstīts ziņojumā, galvenās norises bija šādas:

- neizskatīto starptautiskās aizsardzības pieteikumu skaits vēl aizvien bija daudz lielāks nekā līdz 2015. gadam, kas liecina par paaugstinātu spriedzi, kādā vēl joprojām darbojas ES+ patvēruma un uzņemšanas sistēmas;
- pieteikuma iesniedzēju sekundārā pārvietošanās ir piesaistījusi arvien lielāku ES+ valstu uzmanību un papildināja debates par pašreizējo Dublīnas procedūras darbību;
- ES+ valstis turpināja uzsvērt ātras reģistrācijas un padziļinātas informācijas iegūšanas no pieteikuma iesniedzējiem nozīmi patvēruma procedūras sākumposmā, lai efektīvāk nošķirtu personas, kurām nepieciešama aizsardzība, no tām, kuras tiks atgrieztas. Tas tika papildināts ar pasākumiem robežšķērsošanas procedūru uzlabošanai;
- visas ES+ valstis pastiprināja centienus apmierināt to pieteikuma iesniedzēju vajadzības, kuri ir neaizsargāti, sākot ar agrīnu identificēšanu un procesuālo garantiju nodrošināšanu līdz specializētu uzņemšanas telpu uzlabošanai un īpaši pielāgotu informācijas materiālu izstrādei, jo īpaši nepavadītiem nepilngadīgajiem;
- tā kā liels skaits lietu gaida izskatīšanu otrajā instancē, tiesām un šķīrējtiesām vēl aizvien bija nozīmīga loma, nosakot to, kā praktiski tiek piemērots Eiropas tiesību aktu kopums patvēruma jomā;
- neatkarīgi no ES+ valstu centieniem rast risinājumus to personu efektīvai atgriešanai, kurām nav tiesību uzturēties ES, tostarp bijušo starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēju efektīvai atgriešanai, faktisko atgriešanas gadījumu skaits bija daudz mazāks nekā atgriešanas lēmumu skaits;
- iztrūkstot būtiskam likumdošanas progresam KEPS reformu pieņemšanā, tika paveikts nozīmīgs darbs politikas īstenošanā un praktiskā sadarbībā starp ES+ valstīm patvēruma jomā;
- pamatjautājumi par ES ārējām robežām vēl aizvien bija publisko diskusiju priekšplānā, jo īpaši saistībā ar meklēšanas un glābšanas operācijām Vidusjūrā un izglābto migrantu drošu izkāpšanu un pārceļšanu. Palielinātās migrācijas plūsmas Vidusjūras austrumu daļas maršrutā pastiprināja iepriekš pastāvošo spiedienu uz reģiona dalībvalstu patvēruma sistēmām. Lai palīdzētu visvairāk skartajām dalībvalstīm Vidusjūras centrālās un austrumu daļas maršrutos, 2019. gadā EASO uzlaboja un, kur nepieciešams, paplašināja savu operatīvo atbalstu Kiprai, Grieķijai, Itālijai un Maltai;

EASO 2020. gada ziņojumā par patvērumu izklāstītās tendences nosaka situāciju šajā gadā. Turklāt jaunajam Covid-19 globālajam uzliesmojumam būs izšķiroša loma ar patvērumu saistīto norišu veidošanā, uzsverot novatorisku pieeju nepieciešamību, lai nodrošinātu pilnīgu tiesību uz patvērumu ievērošanu. Tā kā patlaban tiek izstrādāts Jaunais migrācijas un patvēruma pakts, Covid-19 pandēmijas laikā gūtās mācības var būt noderīgas, modernizējot un uzlabojot patvēruma procedūras visās ES+ valstīs.

ISBN 978-92-9485-212-0

